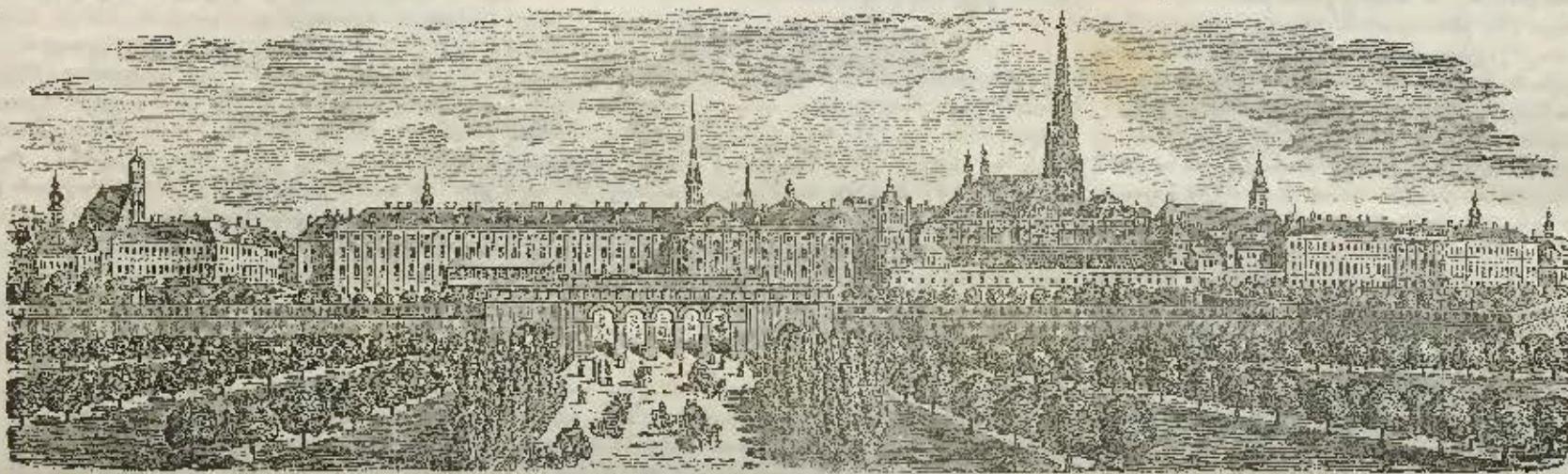

Emperors and Emperors

ՀԱՅՍՐԵՎ

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ 20

Եթե ինքը ուղարկել է մասնակի պատճեն՝ այս գործությունը կատարված է առաջնահարաբերությամբ:

տառեկ յաջպահ թեսաք անցնելուն համար անդիմա-
ղես նշյալ իրիկուն ու երկրորդ օրը բազմ եկեղեցին
ներկան մէջ Առած զի Հանգիտական ջնորհակարու-
թիւններ մասուցուեցաւ և Առաջ եկեղեցւուն հանգի-
տական ներկայ էին կայտնական առն բազր ան-
գանելերը դիւնունք պաշտոնացք պաշտօնա-
տուրք մէծամասն վիճուրականք եւ անձին ըազմու-
թիւն ժայռվագու որանք իրենց աիրելի ինքնակային
առանք մէն վասնանք էն աղատելուն համար պատեց
ուրախութեամբ գոհութիւն մասուցին Բարձրեւ Եցն
Գիշերն ալ թէ ներքին բազքին էւ թէ արուտր-
ձանեկրոն բարդ աները նիստ վատառութեամբ
բառաց պատեղուն :

շասակարտն մը կանգնելոյ կը պատրաստանի:

Վարդիան բարեվաց լրագիրն ու եղեռուսոք
փորձին համոց տևազը 19ին պայպէս կը զրէ: Երեկ
առ երիբն (Վասթիայի) պատմութեան մէջ անզուր
անորէւստիեան դործք մը սինւսա մայրաբաղարը
սանկման ու սարսափի մէջ ձգեց, եւ գեռ պատրին
առ գժիախտ օրուան ըրած տիրուր պայեցութենէն
կաղդալած չեն: Հասարակոց ու ռատուիկ եք ցաւը՝
ասոր համար որ Ամենա, ու հին կայուրոց նիս-
տը, առ շատ գարերէ ի վեր իշխազ ան է: պետու-
թեան ներքին իսարզ կայու առ քալաքը, պայիսի
ամօնացի եղեռնազ որւութեան ասպարեզ կը ցու-
րաս: Կայն բարեպաշտ ժօղվաւը իր սիրմի կայ-
սեր՝ սպանու ձեռքին պատեհեց: Որ տպաւելուն վայ

զզ այսած ուրախութիւնը պիտի աղօթիքով կհնայ յայ-
անել: Նրեկութիւն է վիր ամեն եկեղեցներն ու ա-
ղօթանոցները զրեթէ շարանակ լցուն են: ամեն
և կեզ զիցներուն մէջ հասաւ յայ չորրակարութեան
պատուագներ ու պաշտաններ կը մասուցին: Կամ
ընտանեաց մէջ ալ մայրն ու որդիիր փրկչին առջե-
ժանու ինկած՝ չորրակարութեարերնեն ու հասաւ ան
կը փերցրեն: Ա իւնուցոյ պահին մէջ իրենց կոց-
սեր վեց ունեցող մերը, հաւատաբանմանիք: Ան ա-
մաննեանու իրութիւնն է լրիւք ան աստիճան ստուիլո-
ւեան: Հասած չէք, մէջ ասաբանիք որ անոր վասն-
դի մէջ ինսուլէն եւոքը հասան: Ավ որ ան հազա-
րաւ որ ու բիւրաւոր շարժեալ պատրուն մէծափա-
կիրակարիքն ազուտական մօրն է կեզ զիցն զայտոն տան
և եցք հանչերուն նայեր բայց, կրնայ քաղցրին բնակ-
չաց ունեցած զզած ման վրաց զալպախար ունինայ:

— Ուիլանի մէջ արօսցոյ Եթե պատահած չը լըզա-
նուսական խոռոչով թեան վրայ, որն որ մէր մի բջին
ժողովն Աշխատակեցինք՝ Մշտակ Համարէն ու
անզի համբիւններն ու կու տայ: Արդէն տանօյ Տիգ-
բաղըն մէջ լուր մը տարածուած էք որ կեսօրէն
արը մամբ Ծին արարակեռութեան ան կողմնակցութիւ-
նը խոռոչով մէր իւն մի պիտի համեւ: բայց նոյն օրը
ան մը ապատաշեցաւ, և ոչ ոչ առ յուրաք ժայռը վա-
րեան վրա մէծ ազդեցութիւն մը ըստ կերպեւար,
որովհետեւ բարեկենթամբն ուրախութիւնները սո-
լորական կերպութ յառաջ կերպից պիտի առ իրի ուրիշ ուր-
բայ լուրին աւելի եւս հասաւառնեն ուրիշ կրիստոնէցու:
արուն վրայ քաղաքացիք անձկու թիւն մի սկսան զգաց-
անաւութիւնը զայռեցան և վարչուներու մէջ կրա-
սուն կիրացիք երիւուր սկսան: Առ պրուի ան-
ութեան եւ միանգ անցոյ անձրեւացն ովին պատ-
ասան: Վազղցներու մէջ բարդութիւնը սովորակա-
րուն քիչ էր: Ֆամը գէպ ի Յին սկսան խօսու ու-
տածան զիմնը մարդկան պարմի խօսեր դաշտուու-
յուն սրաբութիւն, և իրենց ելլել, ու քաղաքին անհն-
ուղիւ առարծութիւն, և իրենց առաջին գործքն եղաւ-
ու եկառքի կրյաքանը գայուղ կուր մը բանել ու-
թիւ համաս մազպիկը կողոպամել: Անէ եռոր սկսան
առանձին պարսող զինուարաց պաշանակալոց ու
առ պահանորդաց (Դաւթանակերու) վրայ յարձա-
րի ու դաշտուու անցոյ կանչի կողմէն փիրաւ-
էլ, որուցիւ շատերն անմիջապէս ննիան մեռան:
անց կիր առ խովարակները ցած մոլովոդեան
ազնութեամբ մը զարացան, որոնցը շատերը հրա-
ան ալ ունեին, փողցներու մէջ սկսան պարու-
թոց խորհան, և ոչ մունիւն ունանը ու սուս-
եր ուսուած եցին թէ բոլոր գուռաներն ու ամբողջ
առինուած ելի ու են: Գառն հօգին կազմաւած ապրու-
ամբ ապահով մը թէ ոգուարակին պայտաժին զլսուուր
աշհանարկ ու թեան վրայ յարձակեցու, որն որ թէ-
ւա շուստի վրայ համոզ զինուարներէն անմիջա-
կան ցրուեցաւ, բայց առաջին շինիւութեան առեն
արուգ եղաւ: քանի մը վէճք ձեռք ձկնել և ապա-
ու զինուուրը դաշտուու փիրաւորէլ: Կատեւ քանի
ու տեղ ալ մարտկոցներ շինեցին:

Ըստ բաներու սկզբունք պէտք զօրաց զնդիրան հրա-
նելու գնուց որ գույքը հիշեն ու խռովագրաները պապեն :
Նմիւթե չըստ կողմանէ մի ծամեծ զնդիր առեն
ոչք՝ տարածակ եղան, մարտկոցները նուազ աշխա-
տութեամբ առին եւ զանանք պատշաճակողներուն մէջ
առ բանեցին, մասցածը յըրաեցին . նշյալքու փո-
ղովներու մէջ գտնուող ապաստամաց գնդերը զար-
են ու մէկ մասը բանեցին, որով ժամը 90ն խոռ-
ութիւնը կազմեցաւ ու քաղաքը հանդարակեցաւ :
Ըստօրաց կողմէն աս հոգիներու, մէջ, առան-
ին զարնուողներն ու մէկին ու առնելու 10 հոգի
եան ու նէկ—58 հոգի միլրաւուեցան : Խոչ ողջը
առաքաց կողմէն մեռնողներուն թիւը զեր յայտնի
է, բայց 80 հոգի մարտից շնչելու առեն կամ ձե-
մքին զնդիր բանուելով՝ բանուորիս եցան, որն պա-
տինու հիմու 10 հոգի հախալունա ու մէկ հոգի

Հրացանով սպանուեցան : Բայուղըներուն մէջ բաւ-
շայի համալսարանէն երեք ուսուցիչ եւ քանի մը
Հիւրեատայի կը դանուին :

Ամօյս 7ին զինաւորական հրատանալարութի՛ւր շենքուն աղ յարապրոբ թիւնը հանեց : «Քաղջին մէջ շարժուակ պատուհած անկարգութիւններն ու արդարակաց կողմանէ մասնաւոր զինուորաց վայեղած որպանց պահ յարձակութիւնը՝ քաղջին վայ պաշարման լինակը սաստիկ խուսացնելիք անհրաժեշտ չարկաւոր կրթեն : Առասի հրատեցը սովորութեան 1849ին Մարտի 10ին հանած բայցարար բութեան դործ աղբութիւնը սկսելիք յառաջ առ կարգագրութիւնները կը հրատարակենք : Ա. Փաղացներու մէջ Յ հոգին աւելի ժաղիւիդի որդեշուած է, և ապահանորները կիրան իրենց գլուխք գործածել անոնց գլուխք որուիք առ հրատանին հակառակի կը ընթեն և ապահանցուերուն պէս՝ իրարսէ չեն բարենուիք : Բ. Ակ որ իր տառ մէջ օտարական մուրգու մր տեղի կու տայ, 1851ին Կարսիկ 12ին սրաւած յոցաւարարութեան համեմա՝ 12 ժամու միջոցն մէջ կառավարութեան որիտոր ծանուցանէ, և է իթէ առ հրատանը չեն պահեր, առաջին անդամուն՝ 300 լիրու այսդ պիտօր լիճարին, առակ տարու կարողութիւն չանեցողը պիտօր բանտարկուի, իրկարդ անդամին՝ առող կրիմնը և նաեւ բանտ աղպիտի գրուն : ասէն զաւ եթէ օտարականց յանձնականը մը դործէ, իրենք ալ իրբեւ ան յանցուակին մասնակից՝ արժանաւոր պատիժը պիտօր կրեն, և

Սատերն զատ մէկ յայտաբրութիւն մ'ալ 1 լուս
պարոփարի զինուորական հրամանաւոր ձիւլց հօք
ար համեց, որով կը սահմանէ որ օրհնանցներն են
ուրիշ զարանաց տեղը ըստիկան ժամը 10ին զ.
յաշին, պահանջներուն տաշեւն 30 քայլ հեռական
անցնուի, եւ ասոր գէմ ընազն՝ ողջ արարութիւնն
ըլլակեն հարքը հրացանով սպանեաի, գարձեալ հա-
շիցի հանչալուրանն առ ժամանակ մի գոյակի: Աս-
տեղ քի սպարապետն ալ ամսոյս 11ին դար յայտա-
բրութիւնակի մի հրաման տօւա որ տպառամբու-
թիւնն ինչ եղանակու որ ըլլոց հանակից եղանե-
րուն թշնքը յարրունիս դրաւի, եւ ոճ որ առաջ-
երեւելի պատճառ մ'ունենալու ասոր գէմ զին
բանուի ո զինուորական գտառարանով դառնուի:

Առաջինի օգնութեան լազարեան ալ Միջանի գեպեր
բան սպասման մինչեւ գնելին եղաք՝ կաւեցըցնէ.
Աած ծննին կարծեց թէ 90.000 միլիոն և բանի
մը հարիւր գաշունավ իր յինազարդար գործըր կնանց
յառաջ տակից որուն բարը հետեւավեմինը Միջանի
ժաղացործեան համար լազարեան սուստրին գո-
ռական առաջնաւաս միհաննեի սուրենը :

գրելուն պատճռաւա ը պիտօսու թ ուրաց ։
Ե մայր Ծին Ե հայուսու ի երեւան լուրջին թ զթա-
կիցը Ա լիսնեն կը գրէ : Ազօտու Ծիններն ու ոնկորու-
գութիւնները գեր ըղործալին չ զադրեցան : Երեւ-
երիկուն մմշնալին Ե տըր գործեալ ասդին սնկութիւ-
քանի մը զինուորներ անզութ ե զդնակաւ սպանուաւ .

ցան, շահեւ զօրսուր պահանջորդաւթեանց վայս ալ
յարձակութեաներ եղան։ Անմիջապէս զօրսաց գնդերը
փողոցներու մէջ պասան երեւալ եւ չարագործնե-
րը ցույնեցին։ Կերպուց թէ առ առևէ գործոցը-
թիւններուն պատճառը Լուսոնի բնվերութիւնն է,
որն որ առ վարժանաւու մէծ սուրբի զումար կը գոր-
ծածէ։ Վիրակի օրուան գեղգքերուն մէջ զիւսուր-
ներուն ընդունած գեղգքերը վասնիւառ են։ Կատե-
շաւ ամսվածութիւններ ալ պատահչեցան, ինչպէս
մնացանօթածիդ վիւսուոր մը ձեւուընելիքն ու ականչ-
նելը հորուան փողոցի մը մէջ ողը գտնանեցան։ Եւ յա-
սու ապահովեթեանց նորոգուելուն համար կառավա-
րութիւնը պաշարման վիճակը գարծեալ խառայցա-
քաղաքը դատարկացածի պէս է, փողոցներու մէջ
իբրա քիչ մարդ կը սկսէնքի։

ԳԱՐԱԿ

ՅԱԿԱՆԵՐ. 14ին օրէնտիբի ժողովը բացուեցրած առաջնական մասնակի միջնական հայուրը պատրաման ընթերուն ու ծերակուուիք անդամներուն համ մը խօսեցաւ, որուն իննամուր հետեւեանք է: Տարիի մը յառաջ զիեւ հու ժողոված էի, երկրին նոր ասհանագրութիւն մը տարու համար: Այս ժամանակէն ի վկր խաղաղութիւնը շվարչութեցաւ: Ազգային հարստութիւնն աւելցաւ, անանի որ շարժական ընթց մեջտ սուսկ ընկալ մասուր երկու հազոր միջին աւելի եղու: Խելին աւրութիւնները նոր հասավարութիւնն ընկանացաւ: Վաղցիա հրանիկան առև սուսկ օրէնսդրութիւններ ունի, որոնք իրենք զիրելով կրնամ պաշտպանելու ու մասնաւորի մը կի անրէն կախում չունին: Որոնք որ կը ցաւին թէ ապաստենան ընդուրմակ տեղ շրոտեցաւ, անոնց կը դրասախունի մ թէ Ազգաստիւնը Երբեք տեական քաղաքացին չենք մը չի սերու պէտութիւնը ըստած չե, բայց եթէ ժամանակոր այն շենքը հաստատելու ըլլոց: պատառութիւնը զանիկոյ կը պատի: Քանի մը անուղղայ կողմանից թեանց անորոր գործանիւրուն գիմնացը ի՞ն կառա կը ունի նույն նույն կը պարուաորէ տեն բան յա առ կառայն ունի իշտանալու: ու եւրազն հանդու պէտքնէ: Կառավարութիւնն առ կրիմն նպատակներն աշքին առ շեւ բանելով հաստատուն կամք ու ան ծանրին ու պատրաստութիւնները նույնը նույնպղներու: Հազըննա առ ամեն սպանիմութիւններն ոգտակար գործած ունեաց կարգելու, ազգաց յորաբերութիւնները պատուիլ պահելու և անհամաներու ցացները թէ Գաղցիա խաղաղութեան մէջ մաս-

լու բացասայտ միաքը ծանուցանելին ենու պէտք են
անոր հաւատավէ, ինչու որ թիգ մէկէ մը չվախինուու
եւ հետեւ ազգա նուու մէկը չխարիւր շափ դրաւ-
թիւն ունի: Չեր առաջ, գրաւելու հաշուելուց ցափէն
պիտի անսներ թիւ եղեւամից վկանկը 20 տարին
վեր երրեք ասիէ չափացն եղած չեր ու տէրու-
թեան մաւորին ալ, յուսացաւածնն իսխտ շառ-
ուելցան: Գործեալ բանակը՝ որն որ արդէն անցեալ
տօրի 30,000 հոգի քիչցուեցաւ, 20,000 հոգի ալ
նորին պիտի քիցարի: Յարաւեւենք հաստատ-
թեան ու չափաւորութեան ճամբռու մէջ, որն որ
առանց գրգռելու՝ կը խաղացրնէ, առանց բռնու-
թեան՝ բարեց կը տանի ու միտու ամօն ամէն յե-
տաշշութեան առջեւը կ'առնէ: ՅԱՌՈՒԱԾ վասահ
ըլլուկ ու մեղի բախս համարինք որ առ մէջ երկիրի
առանի քիչ ժամանակուան մէջ գործեալ խալա-
զութիւն տուաւ, եւ նպան ներքուստ ծաղկած ու
արտարուստ պատուած կը տեսնեմ:

— Եշեւմսից պաշտօնեան տերութեան տոպքը
կամ հաշիւը կոչուիր առջեւը զբան, որմէ կը տես-
նեաք որ 1852էն առ առերթեան ելքը մուտքէն
651,852,632 ֆր. աւելի եղած է: 1852ին հաշիւ
խոկըրան առ երեսցին անոնի մը կը ցուցընելը որ
աւելի ելքը միանկ 51,000,000 դրամի ըլլը: բայց
եադը եօր փախառութեամբ 103,000,000 եղան
որին որ մուտքերուն բարձրանարավը բարօրապին պիտի
գոցուի: 1852ին մաւրը 1851ին հետ համեմատած
լով՝ 66 միլիոն աւելի կը գտնենք: 1853ին համեմ
եղած ելեւմակը հաշիւները կը ցուցընեն որ 52%
միլիոն աւելի ելք պիտի տեսնայ, որն որ ելեւմակի
նոր կարգ պարունակին եղած աւելի մուտքով կա-
րենաց գոցուիլ: Ես տոքի Յանուարի մէջ եկած առ
յօնթեան մուտքը մեջնալ առքի նոյն անոնի մէջ
եկած մուտքն Տ1/2 միլիոն աւելի է: Բայց առ ալ
զիսնալը է որ 1852ին Յանուարի մուտքը յա-
ջող չէր:

Պաշտօնական առ հաշիւը կայութ առ ցեղը գնելէ՛
եռու՛ ցեղու և առ կերպով խսուցաւ ։ Առ հաշիւն
ըստ ։ Երդիք եւ մասից ջշարիտ պիճակից կը յայ-
անէ ։ Վնամբ վասահութեամբ ըստյ ձեզ պիճա-
վառութեամբ մէ առ պիճակին առեն նկատման հան-
դարսնեցոցիւ ։ Կացիս ո բարութեամբ պիճա-
տեանէ որ առց պիճակին հարատութեամբ առելեցին ու
առնեցմ յարաջ և կած տէրաթեամ մուտքերան

շատանդրութ, և և միանգանցին կառավարութեան, և եր
հրանունի համեստա, աերպաթեան ամեն ծափերուն
մը խոսք ուն խնայութեամբը, որը իսկ տի նոր լըն-
ցան մեծամեծ զօրքերուն է և ձեր հրանցած հրա-
պարակական շինութիւններան վրաց ալ՝ նոր բնակ-
ու նոր տուրքը մը վախճախը չունի: Առ առողջու-
թիւնը, մը համբուն ցեր, ձեր ազատուն հոգրենեաց
շնորհակալութիւնը ձեր վրաց պիտի առաւելու, եւ
ձեր ըստան կարդագրութեանց վրայ եղած վատահաւ-
թիւնը պիտի բարձրոցընէ:

— Փեարաւարի Սին Էղած ձերքակալութիւններ.

ըս, զրոյնք անցեալ թուով ծառացինք, հասարա-
կութեան մտադրութիւնը մեծապէս զրգուցին
թէպէտ և առաջ թիւը 60ի չկհանիր, ինչու
թիւ մը ասեն խօսք եղաւ, սակայն խիշղան կար-
ծուածնին պէս աշ.թիւ հոգի չեն: Խոսք՝ բաց ի եր-
կուքն՝ ամեն աշ զրաւոր մարդիկ են, մէջ ճան
աշ օրինաւորական կոլմանակցութենէն: Կայ նաև, ա-
սոնց մէջ ժուռանու ու Տէրոյ լրագրոց խմբադիթեր-
քն մէկու եւ շուտեանու լրագրոց առաջնոր խմբադիթէն
եղող մը: Եղան իրիկունք առաջնոր շատերը դադալուր
ազատ թուզ արուեցան, որոնց մէջ կար նաև: Աէ-
րիթ զրաւութեաը՝ որն որ մխամմամի իր որդւոյն աեղ-
բանած էր: Բուռուղիները Մագայի բանար առ-
րաւեցան: Մանեցիք գնու առ ձերքակալութենուց
փայ խօսք մը ըբրու, տար հակառակ մեջ առան-
կր պէտ: Գորգիկ մէջ երկայն ատեն: Վլր հին կող-
մակցութեանց աղյուսութեան տուի քաղաքացին
թզմակցութեանց համար գաղտնի դ ործակալներու-
րազմութիւն մը կազմեած է, եւ առ զրպարտու-
թեան ու անիշխանութեան կինդրանէն խարդար-
նակիաներոց անեն որ յառաջ կու գան ոն զարչել
նոխառական դրութիւնները, որոնք գրիփ երկիրնե-
րու: Տամբոց մէկ մասն արհամարհէիք կ'ընեն, որպա՞-
նապատճին այ եր Գաղղրայի աղասարեն իրեն ըն-
արած կառավարութիւնը խորուած էւրազայի աշ-
քին առջեւ անարգեիք ընել: Կառավարութիւնն առ-
շընաւոր ու խարդարու ճամբան ճամբանուու, ապ-
չէր կրնար ան պարաւանաց ու զրպարտութեանց
համբերիլ: Ըստնի զրպարտական ու անիշխանական
թզմակցութիւնն վարդաներէն ու նաեւ անոնց մէջ
ձեռք ունեցողներէն շատերն ամսցն ենք զիշեր-
գունուեցան ու իրենց թզմերը գրաւեցան: Խոնց
բնակութեան մէջ շունչաւած թզմերուն քննութեան
արդիննքն ան պահի ըլքա, որ կառավարութիւնը
հասարակաց հանգստաված հարկաւոր եղած զրու-
շութիւններն արդար խառն թեամբ ձեռք առնե-
նայու նին առառանց բանութեան ազատ թալու-
րաւեցան բաց ի Աէն Երիթ զօրապետն, Երենէ ար-
քապիկաց, Երիազար կամսը, Պր: Հագար, Պր: Հա-
ռոյ, Պր: Նիմոյ ու Շիլցը:

— | Հայութեան ուժը լրաց քայլ Փարփղի թշվա
կիցներէն, մեկը Միան եղած խռովութեան փոք
ը Փարփղի մէջ Յանուարի 30ին պարուած լեզու
չետ կը մրագանէ: Նշն որը, Կըսէ, պատրաստու
թիւն կար հետևեալ որը զիւշը՝ Կարույէն կայսրը
մուցընեցը: Արոտի որ աս յօւրը՝ նյն իսկ Փարփղէն
ապահուած ըլլաց: Կամակինուր մէջ աս սպանու
թիւն փոքն որդէն իրբեւ զլու ի ելած ծանուցուա
էր, և ատիկա իրբեւ նշն մը արուած էր լնդիւա
նուր յեղափախական ապահուածութեան: Քիչ ո
ւարք ոչ Առ Եպիստո եւ բարեխան Միան ուղարկ
նաևնիկ մը կը Տրաստարիէ, որ Կայսրը մեւած, Փա
րփղ Հասարակապետականներու ձեւոք անցած ո
յեղափախութիւնն անսահմեցի եղու ըլլաց: Ա
րեբար Միանցիք կարծեցին թէ իրնոց ապահո
ւած եամբը Փարփղի մէջ արդէն զլու ելած ո

И. А. О. Б. Н.

1. ԽԱՅԱ, ԳԵՎՈՐԳԱԿԻ 11: Խորհրդականուց բացակայութեան մէջ առանձագակալաց խորհրդական մէջ առանձագակալը ծանրոց որ գալ երկուշաբիթի օրս կառավարութիւնը գտառապահնի Նորագումեան Նախագիրը պիտի ճանուցանեւ: Այսու Տերքի նեղութեց որ կառավարութիւնն իր ըննելու կարգադրութիւնները յայտնելու դրասականութեաց Արա Ապրութիւն որ իմ բանելու ընթացքու արգելն բաւական ծանուցած եմ, ինչաւայրութեան մասնաւոր կարգագրութիւնները չեն սահմանափակ կատարութեան համար առաջարկեան համեմատ պատգամանուրաց խորհրդական մէջ պիտի ճանուցանեւ: Այսու Խայականութեան մէջ կառավարութեան Նախագիրը ծանրոց պրունակութիւնը որուն մէջ պահպան առ Ե

